

Tartu Ülikool
Psühholoogia instituut

Jaak Maasalu

**Kas ilu on vaataja silmades? Empiiriline uurimus enesehinnangu mõjust subjektiivse
atraktiivsuse hinnangule**

Seminaritöö

Juhendaja: Kairi Kreegipuu

Läbiv pealkiri: atraktiivsushinnangud, suhtlemishinnangud, enesehinnang

Tartu 2012

Kokkuvõte

Antud uurimus võttis vaatluse alla enesehinnangu ning teistele antud atraktiivsus- ja suhtlemishinnangu vahelised seosed. Enesehinnangu mõõtmiseks täitsid 41 katseisikut Rosenbergi Enesehinnaguskaala ning atraktiivsuse- ja suhtlemisvalmiduse hindamiseks andsid enda ning teiste katseisikute näopiltidele hinnanguid. Samuti hindasid katseisikud, kui oluline on nende enesehinnangu jaoks enese atraktiivsus ning intelligentsus. Atraktiivsuse olulisus enesehinnangus omas olulist negatiivset mõju katseisikute poolt teistele antud hinnangutele. Teistele antud atraktiivsushinnangute puhul ilmnes tendents, et teatud isikud said tõepoolest keskmiselt kõrgemaid hinnanguid, andes tõestust üldise atraktiivsuse olemasolule. Samas ilmnes madalama keskmise atraktiivsusega piltide puhul suurem variatiivsus, mis viitab sellele, et lisaks üldisele atraktiivsusele mängivad rolli ka individuaalsed eelistused.

Abstract

Is Beauty in the eye of the beholder? An empirical study of the effects between self-esteem and both communication and attractiveness preference

This study observed the effects between self-esteem and both communication and attractiveness preference given to other people. To measure self-esteem 41 subjects filled out the Estonian Rosenberg Self-Esteem Scale (ERSES) and in order to evaluate the communication and attractiveness preference, the subjects scored the pictures of other subjects as well as themselves. The subjects also evaluated how much intelligence and attractiveness mattered to their self-esteem. The importance of attractiveness in self-esteem had significant effect on the scores given by the subjects. A tendency occurred, that some of the pictures indeed received higher average attractiveness scores, giving proof to the existence of general attractiveness. However at the same time the pictures that received lower average attractiveness scores showed a great variation in the scores given, pointing to the fact that in addition to general attractiveness, individual preference also is of importance.

Kas ilu on subjektiivne või paikneme kõik mingisuguse atraktiivsusskaala redeliastmel? Teema teeb keerulisemaks suhtlemispartnerite eelistus. Evolutsiooniteooria kohaselt peaksid nii mehed kui naised otsima parimat võimalikku partnerit, kellega järglasi saada, kuid sellisel juhul oleksime nõus lähemalt suhtlema ainult kõige atraktiivsemate ning tunnustatumatega. Loomulikult oleks sellisel juhul inimrass juba ammu välja surnud. Seega tekibki küsimus, kas kõik ülejäänud, kes pole oma soo kõige atraktiivsemad esindajad lihtsalt lepivad vähematraktiivsete inimestega või peitub vastus sügavamal? Modernses ühiskonnas on igäiks kuulnud kõnekäändu „Ilu on vaataja silmades“. Küll aga, kui hakata esitama küsimusi, ilmub selle lihtsalt lause tagant välja hoopis sügavam mõte. Kas see, kuidas inimene teisi näeb, on seotud sellega kuidas ta ennast näe- kas teiste ilu sõltub tema enda enesehinnangust? Kui suur osa tema enesehinnangust põhineb tegelikult tema enda atraktiivsusel?

Ilu

Üks kõige levinumaid teooriaid on see, et ilus on keskmine. Kui Francis Galton (1878) uuris näopiltide kattumisel tekkinud keskmisi nägusid, leidis ta, et võttes mitme inimese piltidest keskmise, tundus see ka atraktiivsem. Kasutades tänapäevasemat lähenemist, leidsid sarnaseid tulemusi ka Langlois ja Roggman (1990). Nad koostasid arvuti abil 'keskmiste' nägude pilte ning leidsid samuti, et mida rohkem pilte oli ühe keskmise pildi loomiseks kasutatud, ehk mida keskmisem see pilt oli, seda atraktiivsemaks seda ka peeti. Keskmiste piltide atraktiivsus võib lisaks tuleneda ka defektide puudumisest ning ühtlasemast nahast, mida mõlemat võib seega pidada ka oluliseks osaks ilust. Atraktiivsust arvestades peab siiski arvesse võtma, et keskmine pole ka kogu lahendus. DeBruine et al. (2007) leidsid, et kuigi keskmisi nägusid peeti atraktiivseks, siis on olemas teatud karakteristikud jooned, mis mõjutavad tajutud atraktiivsust keskmisest sõltumata. Lisaks keskmisele on teiseks atraktiivsuse mõjutajaks näo puhul sümmeetrilisus. Sümmeetriline nägu viitab ka paremale geenetilisele kvaliteedile. Tasub lisaks märkida, et atraktiivsed on kahe näo poole kombineerimisest saadud näo pooled, mida seejärel peegeldatakse, mitte lihtsalt ühe või teise näo poole peegeldused (DeBruine et al., 2007).

Selles, et ilus olla on kasulik, pole kahtlustki. Rennes ja Langlois (2008) leidsid, et atraktiivseid mees- ja naissoost täiskasvanuid tajutakse töö- ning suhtlusalaselt kompetentsematena, paremini kohanduvatena ja sotsiaalselt meeldivamatena kui vähematraktiivseid paarilisi. Varasemas uuringus oli Langlois et al. (2000) leidnud, et atraktiivsed inividid on edukamad, paremate sotsiaalsete oskustega ning mentaalselt tervislikumad, ning see kehtib nii meeste kui naiste kohta. Seoses sellega, et atraktiivsus tähendab head tervist, mis on ellujäämiseks hädavajalik, ei tohiks atraktiivsuse tähtsuses olla soolist erinevust. Dion, Berscheid ja Walster (1972) leidsid, et on

olemas füüsilise atraktiivsuse stereotüübid, mis sobivad ideega „mis on ilus, see on hea“. Nimelt ei eeldata atraktiivsetel inimestel olevat ainult rohkem sotsiaalselt eelistatav iseloom, vaid ka eeldatakse, et nad on elus edukamad ja õnnelikumad.

Enesehinnang

Üks aspekt, mida atraktiivsus inimese juures kindlasti mõjutab, on enesehinnang. Shapka ja Keating (2005) viitavad oma artiklis „Structure and Change in Self-Concept“ Susan Harteri raamatule „The Construction of the Self: A Developmental Perspective“, kus kirjutatakse, et teatud enesehinnangudomeenid omavad üleüldisele enesehinnangule suuremat mõju kui teised, eriti just füüsiline välimus (atraktiivsus). Mis puutub atraktiivsuse ja enesehinnanguvahelise seose iseloomule on erinevad uurimused leidnud vastakaid tulemusi. Feingold (1992) leidis, et inimestel, kellel on kõrgem arvamus oma atraktiivsuse suhtes, on ka kõrgem enesehinnang. Samas leidsid Mares et al. (2010) enesehinnangu ning atraktiivsuse vahelise negatiivse seose, mis viitab sellele, et atraktiivsematel inimestel on madalam enesehinnang kui vähematraktiivsetel.

Eri vanusegruppides on enesehinnangu domeenid muutuvad ning omavad vähemat või rohkem mõju enesehinnangule. Crocker et al. (2003) kirjeldavad erinevaid mõjufaktoreid ning samuti seda, kuidas enesehinnang mõjutab inimese elu. Enesehinnangut peetakse elukvaliteedi hindamisel keskseks. Madalat enesehinnangut võib seostada agressiooni, halva kooliedukuse, ravimite kuritarvitamise, söömishäirete ja muude probleemidega (Crocker & Wolfe, 2001). Lisaks üldisematele sotsiaalsetele teguritele omab enesehinnang mõju ka indiviidi psüühikale spetsiifilisemalt. Näiteks leidsid Romm et al. (2011) oma uuringus, et globaalsel e. üldisel enesehinnangul on tugev seos nii pettekujutelmade kui hallutsinatsioonide tekkimisega. Suutmatus suhelda koolikaaslastega, gruppide ning sõpradega kohaneda ja probleemid seksuaalhuviga võivad viia madala enesehinnanguni ning olla eelsoodumuseks paljude psüühiliste häirete tekkeks.

Suhtlemisvalmidus

Suhtlemisvalmiduse all mõeldakse antud kontekstis soovi alustada kellegi võõraga suhtlust. Evolutsioonilisest vaatepunktist lähtudes peaksid mehed soovima suhelda naistega eesmärgiga paljuneda. Seoses sellega, et paljunemisel on üks tähtis eeldus- vanus- ning sellega kaasnevalt ka atraktiivsus, on loomulik eeldada, et meeste jaoks on atraktiivsus partneri valiku puhul vägagi oluline. Naised aga peaksid evolutsiooniteooria kohaselt otsima endale partnerit, kes suudab tema järglaste eest hoolitseda. Tänapäevases lähtumises ei tähenda see tingimata suurt kasvu ja lihastest ehitust, vaid jõukust. Jõukus omakorda väljendub kõige paremini hoolitsetud välimuses ning kallites riietes. Ka naiste jaoks tähendab seega evolutsiooniline lähenemine just atraktiivsete

suhtlemispartnerite eelistamist. Seetõttu võib evolutsiooniliselt järeldada, et atraktiivsus on nii meeste kui naiste jaoks oluline suhtlemispartneri valimisel. Nii Greitemeyer (2006) kui Javakhishvili (2008) leidsid vastavalt Saksamaa ning Gruusia kontekstis sarnaseid tulemusi. Nende kohaselt eelistavad mehed nooremaid ja atraktiivsemaid suhtluspartnereid ning naiste jaoks on otsuse langetamisel oluline kõrgem sotsiaal-majanduslik olukord. Ka Shackelford, Schmitt ja Buss (2005) võttes vaatluse alla 37 riiki ning üle 10000 katseisiku leidsid eelnevale sarnaseid tulemusi seoses meeste ning naiste partnerieelistustega.

Antud uurimuse eesmärk on uurida seda, millest vaataja puhul sõltub vaadatava isiku atraktiivsus, ehk "kas ilu on vaataja silmades?". Täpsemalt otsitakse vastust järgmistele küsimustele: Kas kõrgem/madalam enesehinnang tähendab ka kõrgemat/madalamat hinnangut teiste atraktiivsushinnangule? Kas kõrgem/madalam enesehinnang tähendab suuremat/väiksemat suhtlemisaltidust ehk valmisolekut suhelda? Kas petlikult kõrgete/madalate enesehinnangute (katseisikule antud atraktiivsushinnangute keskmine erineb oluliselt katseisiku poolt endale antud atraktiivsushinnangust) ja katseisiku poolt teistele antud atraktiivsushinnangute vahel on seos? Kas ning kui tugevalt on üldine enesehinnang seotud endale omistatud atraktiivsushinnanguga? Kas ning kui tugevalt on endale omistatud suhtlemisaltidus seotud enesehinnanguga?

Meetod

Valim

Valimi puhul on tegemist mugavusvalimiga, mis koosnes vabatahtlikest Tartu Ülikooli psühholoogiatudengitest, Tallinna Ülikooli kognitiivse psühholoogia loengul viibinud tudengitest ning Tartu Ülikooli psühholoogia- ning keemia instituudi e-posti nimekirjades olevatest tudengitest. Üks katseisik saadi uurimuse läbiviija tuttavate seast. Katses osales 40 tudengit ning 1 mitte-tudeng, kellest 15 olid meessoost. Noorim katses osaleja oli 19 ja vanim 28, keskmise vanusega 21,2 aastat (standarhälve 1,6).

Katseisikud said katses osalemise eest psühhomeetria aines vajaminevaid katsepunkte ning samuti loositi kõigi katses osalenute vahel välja 20-eurone Tallinna- või Tartu Kaubamaja kinkekaart. Samuti said katseisikud soovi korral tagasisidet tulemuste kohta. Kõik katseisikud andsid oma nõusoleku, et antud uuringus kasutatakse nende pilti ning samuti võis vabatahtlikult märkida ära, kas katseisik lubab enda pilti kasutada ka uuringu ettekandmisel.

Protseduur

Uurimus viidi läbi kahes osas, ajavahemikul oktoober kuni detsember 2011.

Kõigepealt tehti kõigist katseisikutest pilt. Pildistati katseisiku büsti, st. rindkere ülaosa, kaela ning nägu. Kõigile katseisikutele loodi võimalikult sarnased pildistamistingimused. Kõigi katseisikute pildi taustaks oli valget värvi pind. Üritati saavutada ka ühtlast valguse tooni, kuid vastavalt päevaajale ilmsid erinevused. Nii Tallinnas kui Tartus kasutati pildistamiseks eraldi reserveeritud ruumi. Segavate faktorite vähendamiseks viibisid pildistamise hetkel ruumis ainult eksperimentaator ning kuni 2 katseisikut. Piltide tegemiseks kasutati digitaalset fotoaparaati Fujitsu Finepix F100.

Seoses sellega, et eesmärgiks oli saada katseisikute välimus sellisena, kuidas nad igapäevaselt välja näevad toimus kõigi tudengist katseisikute pildistamine enne või pärast loengut. Samast eesmärgist lähtudes ei esitatud katseisikutele riietuse suhtes ka mingisuguseid palveid. Kõigile katseisikutele anti järgnev instruktsioon: „ Palun Teil olla sellise näoga, nagu Te tänaval kõnnite,„

Kõigist katseisikutest tehti kolm pilti. Rohkem kui ühe pildi tegemise eesmärk oli välistada võimalikke pildistaja- või pildistatavapoolseid ning keskkonnast tingitud vigu. Nii Tallinnas kui Tartus asetati pildistamisel fotoaparaat stabiilsele kindlale pinnale.

Joonis 1: Piltide näidised

Uurimuse teises osas pidid katseisikud täitma küsimustiku. Küsimustiku täitmine toimus eFormular'i internetikeskkonnas. Kõik katseisikud hindasid kõiki pilte, sealhulgas ka enda pilti.

Kõiki pilte hinnati 2 korda, ühel korral oli juhiseks „Palun hinnake pildil oleva isiku atraktiivsust 7-pallilisel skaalal, kus 1 on "ebaatraktiivne" ning 7 on "väga atraktiivne"„, ning teisel korral „Palun hinnake oma suhtlemisvalmidust pildil oleva isikuga, st. hinnake 7-pallilisel skaalal, kus 1 on "ei sooviks üldse suhelda" ning 7 on "sooviksin kindlasti suhelda". Palun lähtuge hindamisel ainult välimusest.“ Hindamisel jaotati katseisikud nelja gruppi (1. grupp - piltide originaaljärjestus, atraktiivsushinnangud esimesena; 2. grupp - piltide originaaljärjestus, suhtlemishinnangud esimesena; 3. grupp - vastupidine piltide järjestus, atraktiivsushinnangud esimesena; 4. grupp - vastupidine piltide järjestus, suhtlemishinnangud esimesena). Iga grupi esimese hinnangutebloki all oli palutud ka märkida, kas katseisikud tunnevad pildil olevaid isikuid või mitte. Kokku hindas iga katseisik seega 82 pilti.

Peale piltide hindamist paluti katseisikul täita ka Eesti versioon Rosenbergi Enesehinnanguskaalast (ERSES), mis koosneb 10 enesekohasest väitest ning lisaks paluti katseisikul hinnata, kuivõrd antud väited tema kohta kehtivad (Pullmann & Allik, 2000). RSES (Rosenberg Self-Esteem Scale) on üks levinumaid üldise enesehinnangu mõõtmise vahendeid, mis on seotud selle lihtsa sõnavara ning lühidusega. Lisaks oli ERSES skaalale lisatud ka Single-Item Self-Esteem Scale (SISE; Robins, Hendin, et al., 2001). Selle eestistatud versiooni kasutasid Pullmann, Allik ja Realo (2009) uurides enesehinnangu muutust elu jooksul. SISE skaala koosneb ühest väitest, mille puhul palutakse vastajal hinnata kuivõrd antud väite teda iseloomustab. Kõige viimases küsimustiku osas paluti katseisikul hinnata intelligentsuse olulisust enda enesehinnangus (edaspidi IoE) ning ka välimuse olulisust enda enesehinnangus (edaspidi VoE) ning samuti hinnata, kuivõrd oluline on hindaja jaoks samasoolise suhtluspartneri atraktiivsus (edaspidi SsA) ja vastassoolise suhtluspartneri atraktiivsus (edaspidi VsA). Lisaks küsiti küsimustiku viimases osas ka demograafilisi andmeid ning anti võimalus väljendada soovi saada individuaalset tagasisidet ERSES tulemuse kujul ning üldist tagasisidet seminaritöö kujul.

Andmete kogumisele järgnes andmetöötlus programmiga SPSS 17.0. Korrelatsioonid arvutati kasutades Spearmani korrelatsioonikordajat.

Tulemused

Enesehinnang ning üldised tegurid

Erinevate kõrvaliste faktorite (prillide olemasolu, tausta värv, silmade värv ning see, kas hindaja tunneb hinnatavat) uurimisel ei ilmnenud faktorite olemasolu ning puudumise vahel erinevust. Võrreldes eri pildijärjekordade ning eri atraktiivsus-suhtlemisvalmidus küsimustike järjekordade gruppe, ei olnud keskmiste võrdlemisel ANOVA'ga gruppidel ühegi tunnuse puhul statistilist

erinevust.

Keskmine ERSES'i skaala tulemus nii meestel kui naistel kokku oli 28,4 (standardhälve 9,0) ning keskmine SISE skaala meestel ja naistel kokku oli 2,44 (standarhälve 1,3) punkti. ERSES ning SISE skaalade tulemuste vahel ilmnes tugev positiivne seos ($\rho=0,8$; $p<0,01$). IoE ning VsA tunnustel ei olnud teiste tunnustega seoseid. ERSE ning SISE skaalade tulemuste soolised erinevused ning VoE ja SsA soolised erinevused on toodud ära tabelis 1. VsA keskmised olid meeste ja naiste puhul sarnased (vastavalt 4,4 ja 4,35).

Intelligentsuse olulisus meeste ja naiste puhul kokku on 6,46 (standarhälve 0,75) ning välimuse olulisus 5,61 (standarhälve 1). Samasoolise ning vastassoolise partneri atraktiivsus olulisus on vastavalt 3,37 (standarhälve 1,8) ning 4,37 (standarhälve 1,7).

VoE oli tugevalt seotud nii SsA kui VsA'ga (vastavalt $\rho=0,56$ $p<0,01$ ning $\rho=0,55$; $p<0,01$). Kui sugusid eraldi vaadelda, siis puudub meestel seos VoE ning SsA vahel, kuid naiste puhul ilmnes tugev positiivne seos ($\rho=0,57$; $p<0,05$). Samuti oli VoE negatiivselt seotud ka teistele antud atraktiivsus- ja suhtlemishinnangutega (vastavalt $\rho=-0,54$; $p<0,01$ ning $\rho=-0,38$; $p<0,05$). Kui sugusid eraldi vaadata, siis puudub meeste puhul VoE ning teistele antud suhtlemishinnangute vahel oluline seos, kuid naiste puhul muutub seos tugevamaks ($\rho=-0,42$; $p<0,05$). VoE ning piltidele antud keskmise atraktiivsushinnangu vahel oli väike ning ebaoluline seos. ($\rho=-0,135$; $p=0,396$). VsA ning piltidele antud keskmiste atraktiivsushinnangute vahel oli nõrk

Tabel 1. Välimuse olulisus enesehinnangus, samasoolise suhtluspartneri atraktiivsuse olulisus, ERSE skaala tulemused ning SISE skaala tulemused.

Mehed				Naised		
	Min-Max	Keskmine	SD	Min-Max	Keskmine	SD
Enesehin_v älim¹	2-7	5,1	1,1	4-7	5,9	0,8
SamasPart_ atrak²	1-5	2,9	1,5	1-7	3,7	1,9
ERSES	13-40	30,0	7,0	1-40	27,5	10,0
SISE	1-4	2,93	1,00	0-4	2,15	1,4

1- Välimuse olulisus enesehinnangu juures. 2 - Samasoolise suhtluspartneri atraktiivsuse olulisus.

negatiivne seos ($\rho=-0,34$; $p<0,05$). Kui vaadata sugusid eraldi, siis VsA ning piltidele antud

keskmiste atraktiivsushinnangute vaheline seos naiste puhul puudub ning meeste puhul tugevneb ($\rho=-0,57$; $p<0,05$). Samasoolise ning vastassoolise partneri välimuse olulisus olid omavahel tugevalt seotud ($\rho=0,71$; $p<0,01$).

Tunnustevahelised seosed

Atraktiivsus ning suhtlemisvalmidus

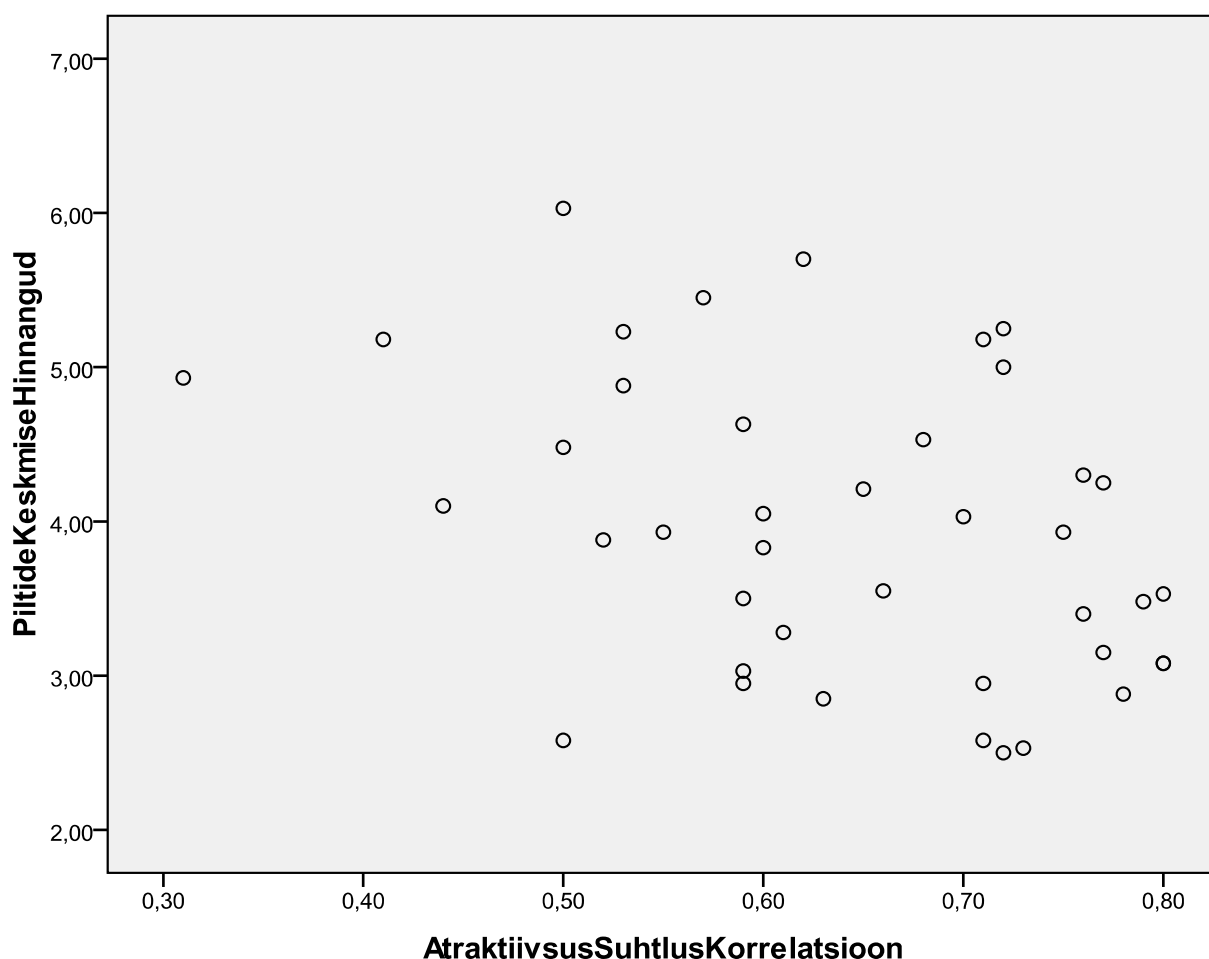
Keskmine endale omistatud atraktiivsushinnang oli 4,6 (standarhälbega 1,5) ning keskmine endale omistatud suhtlushinnang 4,9 (standarhälbega 1,6). Mehi ja naisi eraldi vaadeldes oli naiste keskmine atraktiivsushinnang endale 4,7 (standarhälbega 1,6) ning suhtlushinnang 5,2 (standarhälbega 1,5). Meeste keskmine atraktiivsushinnang endale oli 4,5 (standarhälbega 1,5) ning suhtlushinnang endale 4,4 (standarhälbega 1,7), aga erinevused ei ole statistiliselt olulised. Endale omistatud atraktiivsuse ning suhtlemisvalmiduse vahel oli tugev positiivne seos ($\rho=0,7$; $p<0,01$). Mehed andsid katseisikutele üldiselt marginaalselt kõrgemaid hinnanguid (keskmine¹=4,0 SD=0,76; keskmine²=3,9 SD=0,88 1-Mehed; 2-Naised).

Atraktiivsuse ning suhtlemisvalmiduse vahel ilmnes tugev korrelatsioon kõigi piltide korral vahemikus $\rho=0,31$ kuni $0,8$ ($p<0,05$). Piltidele antud hinnangud varieerusid vastavalt selle kui kõrge keskmise hinnangud pildid said. Atraktiivsushinnangu ning suhtlemisvalmiduse vahelise seose ning piltidele antud keskmiste hinnangute vahel leidis keskmise tugevusega korrelatsioon ($\rho=-0,373$; $p<0,05$) (Joonis 2)

Atraktiivsus ja enesehinnang

Endale antud atraktiivsushinnangu ning ERSES skaala vahel oli nõrk statistiliselt ebaoluline seos ($\rho=0,26$; $p=0,1$). Kasutades eksploratiivsetele eesmärkidel Pearson'i korrelatsiooni, ilmnes keskmise tugevusega oluline seos ($r=0,43$; $p<0,05$), mis viitab sellele, et puuduv seos võis olla tingitud valimi väiksusest või kasutatavast skaalast. Igatahes tasub seda seost järgnevatel uuringutestäpsemalt vaadelda. Sarnaselt eelnevaga puudus ka seos SISE skaala ning endale antud atraktiivsushinnangute vahel.

Kasutades Spearman'i korrelatsiooninäitajat, ei ilmnenu teistele antud enesehinnangu ning ERSE skaalast saadud üldise enesehinnangu näitaja vahel seost. Kuigi leidis üksikuid korrelatsioone inimeste hindamise ning nende ERSES tulemuste vahel, olid antud seosed erandid ning pole alust teha üldistatavaid järeldusi. Sama tulemus kehtib mehi ja naisi nii koos kui eraldi vaadates. Korrelatsioonid olid kas väga väikesed, ebaolulised või mõlemat.

Joonis 2: Piltidele antud keskmiste hinnangute ning atraktiivsushinnangute ja suhtlemishinnangute vaheline seos. Mida tugevam seos atraktiivsus ja suhtlushinnangute vahel, seda suurem hinnangute variatiivsus. ($\rho = -0,37$; $p < 0,05$)

Järeldused

Arutelu

Enesehinnang

ERSES tulemused sarnanesid 2000. aasta Alliku ja Pullmann'i uuringuga, kus kogu valimi pealt saadud keskmiseks oli 28,7. Antud uuringus saadud tulemus 28,4 sobib hästi individualistliku ühiskonnaga (Allik & Pullmann, 2000). Pullmann'i ning Alliku tulemuste kohaselt oli vanuse ning soo mõju tulemustele ebaoluline. See, et meestel ilmnes kõrgem üldine enesehinnang kui naistel, läheb kokku varasema uuringuga (Quatman, Watson. 2001), kus uurides 545 liikmelise valimi enesehinnangu eri aspekte, ilmnesid meeste puhul veidi, kuid statistiliselt olulised tulemused kõigis uuritavas kaheksas kategoorias (isiklik turvalisustunne, vanemad, populaarsus eakaaslaste seas, akadeemiline edukus, atraktiivsus, isiklik meisterlikkus, psühholoogiline suutlikkus ja sportlik suutlikkus). Selle selgitamiseks on Nolen-Hoeksema ja Girgus (1994) pakkunud välja mudeli, mille

kohaselt naised n.ö. rumineerivad erinevate sotsiaalsete sündmuste üle. Hoeksema kirjutab, et kuigi naissoost katseisikud väitsid end olevat rohkem sotsiaalselt orienteeritud, siis ei ole tõestust selle kohta, et naiste enesehinnang sõltuks kõrvalistest inimestest rohkem kui meeste oma. Lisaks on naiste jaoks sõbrussuhtes oluline koostöö ning heade suhete hoidmine, samas kui meeste jaoks on olulisem domineerimine ning võistlemine. Viimasena toob Hoeksema ära, et naised on vähem agressiivsed kui mehed ning eluprobleemide (sealhulgas mured välimusega) korral enesekesksemad ning rumineerivamad.

Intelligentsuse ja välimuse olulisus enesehinnangus

Sarnane tulemus intelligentsuse olulisusest mees- ja naissoost katseisikute enesehinnangule võib tuleneda sellest, et uurimus viidi läbi valdavalt tudengite seas, kes olles tulnud ülikooli õppima, on valinud jätkata hariduse ning teadmiste omandamist ning seetõttu tõenäoliselt hindavad intelligentsust ka kõrgemalt. See võib seletada ka seda, miks intelligentsus oli vastajate enesehinnangus olulisem kui välimus.

Seda, et välimuse olulisus enesehinnangus oli naiste jaoks kõrgem kui meeste jaoks, saab seletada evolutsioonilise lähenemisega. Mehed eelistavad partneri valikul noori ja atraktiivseid naisi ning seetõttu on naiste jaoks olulisem olla võimalikult atraktiivne, mis seletab ka atraktiivsuse kõrget olulisust enesehinnangus.

Välimuse olulisuse enesehinnangu juures ning vastassoolise suhtlemispartneri atraktiivsuse olulisuse vaheline seos illustreerib hästi ka eelnenud tulemust. Nimelt on näha, et kui välimus on inimese jaoks enda enesehinnangus oluline, on see tema jaoks ka olulisem suhtlemispartneri atraktiivsus, seda nii samasoolise kui vastassoolise suhtluspartneri puhul. Küll aga tuleb arvesse võtta, et suhtluspartneri atraktiivsuse olulisus ei tähenda kõigil juhtudel seda, et inimene soovib suhelda ainult sama atraktiivsete inimestega kui tema. Tulemus väljendab pigem seda, et kui inimese enda jaoks pole välimus enesehinnangus tähtis, ei ole ka suhtluspartneri atraktiivsus oluline ning tal puudub eelistus suhtluspartneri atraktiivsuse suhtes.

Mis puutub samasoolise suhtluspartnerisse, siis nagu ilmnes, ei mõjuta meeste puhul see, kui oluliseks nad välimust oma enesehinnangu juures peavad, seda kellega nad suhelda tahaksid. Naiste puhul aga kehtib samasugune seos nagu vastassoolise suhtluspartneri puhul. Eelnenud tulemust illustreerivat tõsiasja on märgitud juba varem. Bleske-Rechek ja Lighthall (2010) leidsid, et naiste puhul on oluline leida endale sobiva atraktiivsusega samasoolised sõbrad. Nimelt peavad sõbrad olema piisavalt atraktiivsed, et aitaksid ligi meelitada võimalikult kvaliteetseid partnereid. Samas ei tohi sõbrad olla liiga atraktiivsed, et muutuksid konkurentideks selle sama kvaliteetse partneri

'püüdmisel'.

Seose puudumine välimuse olulisusel enesehinnangu juures ning piltide keskmise hinnangu vahel koos sellega, et välimuse olulisus enesehinnangus on negatiivselt seotud teistele antud atraktiivsushinnangutega, tõstatab huvitava küsimuse. Miks hinnatakse teisi inimesi madalamalt, kui atraktiivsus on hindaja jaoks enesehinnangus olulisem seda enam, et välimuse olulisus hindaja enesehinnangus pole seotud tema enda atraktiivsusega? Kas võib olla tegemist sellega, et inimene, kelle jaoks atraktiivsus on olulisem soovib tunda ennast atraktiivsemana seeläbi, et hindab teisi ebaatraktiivsemaks? See tähendaks, et teiste ebaatraktiivsemana tajumine oleks just kui enesehinnangu kaitsemehhanism ohu suhtes.

Suhtluspartneri atraktiivsuse olulisus

Tulemus, et samasoolise suhtluspartneri atraktiivsus on meeste jaoks vähem oluline kui vastassoolise suhtluspartneri atraktiivsus, sarnaneb Reis et al. (1982) tulemustega, kus leiti, et meeste puhul seostub atraktiivsus positiivselt naistega suhtlemisel ning negatiivselt meestega suhtlemisel. Reis et al. uuringus paluti katseisikutel panna 7 kuni 18 päeva jooksul kirja kõik kauem kui 10 minutit kestnud sotsiaalsed olukorrad. Hiljem tulemusi katseisikute atraktiivsusega võrreldes selgus, et mida atraktiivsem oli katseisik, seda vähem ta suhtles meessoost inimestega ja rohkem naissoost inimestega. Kui eeldada, et inimesed soovivad kogeda seda, mis on meeldiv ning kehtib ütlus „what is beautiful, is good“, siis on mõistetav see, et mehed eelistavad suhelda naistega, kelle jaoks on neil kõrgemad standardid, ehk atraktiivsete naistega, kui pigem meestega. Samuti sarnaneb käesolevas uuringus saadud tulemus Reis'i tulemusega seeläbi, et mõlemas uuringus leiti, et atraktiivsus ei mõjuta naiste puhul suhtluspartnerite eelistusi.

Huvitav tulemus on see, et vastassoolise suhtluspartneri atraktiivsuse olulisus suureneb sellega, mida enam väheneb hindajale endale antud atraktiivsus. Jällegi peab arvesse võtma, et see ei tähenda mitte seda, et atraktiivsed mehed soovivad suhelda ainult ebaatraktiivsete naistega, ning ebaatraktiivsed mehed atraktiivsete naistega. Tulemus tähendab, et atraktiivsete meeste jaoks ei ole vastassoost suhtluspartneri atraktiivsus oluline, küll aga on see oluline vähematraktiivsete meeste jaoks. Hafen et al. (2011) leidsid, et stabiilsed ning pikaajalised sõbrad on ka paljudes aspektides (käitumine, välimuse, sugu) sarnased. Antud konteksti pannes võib see tähendada ka seda, et vähematraktiivsete meeste jaoks mitte ei ole oluline, et vastassoost suhtluspartner oleks palju atraktiivsem, vaid just, et vastassoost suhtluspartner oleks sobivam ning spetsiifilisem nende atraktiivsusega sobima. Eelnev võib olla tingitud selles, et kuigi teoorias peaksid kõik soovima suhelda atraktiivsete isikutega, võib liiga atraktiivsete isikutega suhtlemine mõjuda halvasti enesehinnangule. Põhjus miks atraktiivsemate meeste puhul puudub eelistus suhtluspartneri

atraktiivsusele, võib olla just samal põhjusel: nii vähem- kui ka samaatraktiivne suhtluspartner ei ohusta tema enesehinnangut.

Atraktiivsus ning enesehinnang

Antud uuringus ei ilmnenu Spearman'i korrelatsiooni kasutades endale antud atraktiivsushinnangu ning ERSES tulemuste vahel olulist seost. Probleem võis olla väikses valimis, sest seos atraktiivsuse ning enesehinnangu vahel on varem leitud (Feingold 1992, Shapka ja Keatin 2006).

Ilu vaataja silmades

Atraktiivsushinnangute ning suhtlemisaltiduse vaheliste seoste erinevus inimeste vahel viitab variatsioonile tulemustes. Negatiivne korrelatsioon selle korrelatsiooni ning piltidele antud keskmiste hinnangute vahel viitab omakorda sellele, et madalama keskmise hinnangu saanud pildid said üldiselt suurem variatiivsusega hinnanguid. Üldiselt kõrgema keskmise hinnangu saanud pildid viitavad sellele, et on olemas teatud üldine atraktiivsuse standard, millele vastamise korral inimest tajutakse atraktiivsemana. Samas võib siit tuletada ka seda, et üldiselt madalama skoori saanud, kuid kõrgema variatiivsusega piltide puhul, sõltus hinnang hindaja eelistusest. Need tulemused annavad alust oletada, et atraktiivsuse tajumine on mõjutatud nii isikliku eelistuse kui ka üldise eelistuse poolt. Samasuguseid tulemusi sai ka Hönekopp (2005) oma jagatud ning isikliku taju uuringus. Lisaks leidis ta, et enese atraktiivsuse tajumine on nõrgalt seotud teiste tajuga meie atraktiivsusest ning lisaks on peaaegu kõik inimesed kellegi teise jaoks atraktiivsed.

Kriitika ja nõrkused

Üheks oluliseks miinuseks antud uuringu puhul on valimi väiksus. Kuigi katseisikute arv on piisav, et leida teatud algseid tulemusi, ei ole antud valimi puhul alust laialdasteks üldistusteks väga palju. Samuti jätab valimi puhul soovida ka populatsiooni esinduslikkus. Kindlasti tuleks uurida antud uuringus saadud seoseid suurema valimi peal, sest on tõenäoline, et sel juhul õnnestuks leida seoseid ka valdkondades, kus antud uuringus seosed puudusid.

Teiseks oluliseks nõrkuseks on piltide tegemisel saadud erinevused. Kuigi näoilmet ning taustavärvi üritati võtta kontrolli alla, ilmnenu siiski teatud erinevused. Samuti tasuks kontrolli alla võtta ka prillide kandmine ning riietus, eeldavalt siis pakkudes katseisikutele vastavat riideeset, mida pildistamise ajal kanda, kuid see oleks samuti vähendanud loomulikkust, mis oli antud uuringus olulisel kohal.

Lõpetus

See, mis mõjutab meie enesehinnangut, on väga suurel määral seotud sellega, kuidas me teisi tajume ning kellega suhelda soovime. Kuigi meie endi kontrolli all on muuta oma välimust selliseks, et tundume endale atraktiivsena, ei pruugi see mõjutada meie tegelikku atraktiivsust nii suurel määral kui arvame. See, kui atraktiivsena teistele paistame, sõltub kahest teisest aspektist: sellest, kus me paikneme üldise atraktiivsuse skaalal, ning samuti sellest, milline inimene meid vaatab. Kas ilu on vaataja silmades? On küll, aga mitte ainult.

Antud uurimus püüdis vastata mõnedele küsimustele, mis tekivad seoses enesehinnanguga ning teistega suhtlemisega, paraku aga jääb õhku veel mitmeid huvitavaid küsimusi. Kuigi sain antud teemat uurides selgitusi paljudele küsimustele on suhete ning suhtlemise teema keeruline ja ootab edasist uurimist.

Viited

Bleske-Rechek, A., Lighthall, M. 2010. Attractiveness and Rivalry in Women's Friendships with Women. *Hum Nat.* Vol 21. 82-97.

Crocker, J., Luhtanen R.K., Cooper M.L., Bouvrette, A. 2003. Contingencies of Self-Worth in College Students: Theory and Measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 894-908

Crocker, J., Wolfe W.C. (2001). of self-worth. *Psychological Review*, 108, 593-623.

Debruine, L.M., Jones, B.C., Unger, L. Little, A.C., Feinberg, D.R. 2007. Dissociating Averageness and Attractiveness: Attractive Faces Are Not Always Average. *Journal of Experimental Psychology*. vol 33(6), 1420-1430.

Dion, K., Berscheid, E. Walster, E. 1972. What is beautiful is good. *Journal of Personality and Social Psychology*, 24, 285-290.

Feingold, A. (1992). Good-looking people are not what we think. *Psychological Bulletin*, 111, 304-341.

Galton, F. J. (1878). Composite portraits made by combining those of many different persons into a single figure. *Nature*, 18, 97–100

Greitemeyer, T. (2007). What do men and women want in a partner? Are educated partners always more desirable? *Journal of Experimental Social Psychology*, 43, 180-194.

- Hafen, C., Laursen, B., Burk, W.J., Kerr, M., Stattin, H. 2011. Homophily in stable and unstable adolescent friendships: Similarity breeds constancy. *Personality and Individual Differences*. Vol 51(5), 607–612
- Hönekopp, J.(2006). Once More: Is Beauty in the Eye of the Beholder? Relative Contributions of Private and Shared Taste to Judgments of Facial Attractiveness. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception and Performance*, 32, 199–209.
- Javakhishvili, N. 2006. Mating preferences in choosing a future partner. Does Georgia repeat the same worldwide trend?. *Cognition, Brain, Behavior. An Interdisciplinary Journal*. vol 12 (4), 509-520
- Langlois, J., & Roggman, L. (1990). Attractive faces are only average. *Psychological Science*, 1, 115–121.
- Langlois, J.H., Kalakanis, L., Rubenstein, A.J., Larson, A., Hallam, M., Smoot, M.(2000) Maxims or Myths of Beauty? A Meta-Analytic and Theoretical Review. *Psychological Bulletin*, 126(3), 390-423.
- Mares, S.H.W., Leeuw, R.N.H., Scholte, R.H.J., Engels, R.C.M.E. 2010. Facial Attractiveness and Self-Esteem in adolescence. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*,vol. 39(5), 627-637
- Nolen-Hoeksema, S., Girgus, J.S. The Emergence of Gender Differences in Depression during Adolescence. *Psychological Bulletin*. 1994, Vol. 115(3), 424-443
- Pullmann, H., Allik, J. (2000). The Rosenberg Self-Esteem Scale: its dimensionality, stability and personality correlates in Estonian. *Personality and Individual Differences*, 28(4), 701-715
- Pullmann, H., Allik, J., & Realo, A. (2009). Global self-esteem across the life span: A cross-sectional comparison between representative and self-selected Internet samples. *Experimental Aging Research*, 35, 20-44.
- Quatman, T. Watson, C.M. 2001. Gender Differences in Adolescent Self-Esteem: An Exploration of Domains. *The Journal of Genetic Psychology*. vol 162(1), 93-117.
- Reis, H.T., Wheeler, L., Spiegel, N., Kernis, M.H., Nezelek, J., Perri, M. 1982. Physical Attractiveness in Social Interaction: II. Why Does Appearance Affect Social Experience?. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol 43(5). 979 - 996.
- Rhodes, G., Roberts, J., Simmons, L.W. 1999. Reflections on symmetry and attractiveness.

Psychology, Evolution & Gender. 279-295

Robins, R.W., Hendin, H.M., Trzesniewsky, K.H.(2001). Measuring Global self-esteem: Construct validation of a single item measure and the Rosenberg Self-Esteem Scale. Personality and Social Psychology Bulletin, 27, 151-161

Romm, K.L., Rossberg, J.I: Hansen, C.F., Haug, E., Andreassen, O.A., Melle, I.(2011) Self-esteem is associated with premorbid adjustment and positive psychotic symptoms in early psychosis. BMC Psychiatry.

Shackelford, T.K., Schmitt, D.P., Buss, D.M. 2005. Universal dimensions of human mate preferences. Personality and Individual Differences.vol 39, 447–458

Shapka, J.D., Keating D.P. 2005. „Structure and Change in Self-Concept During Adolescence“ Canadian Journal of Behavioural Science. 37(2). 83-96.

Käesolevaga kinnitan, et olen korrektselt viidanud kõigile oma töös kasutatud teiste autorite poolt loodud kirjalikele töödele, lausetele, mõtetele, ideedele või andmetele.
Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Jaak Maasalu

Informeeritud nõusoleku leht

Käesoleva katse eesmärk on uurida atraktiivsushinnangute, enesehinnangu ning suhtlemisaltiduse vahelisi seoseid. Katses osalejast tehakse 3 pilti mille hulgast ta saab valida endale eelistatuima. Valitud pilti hindavad nii uurimisalune kui ka teised uurimisalused.

Pildid säilitatakse uurija valduses teadusotstarbeliseks kasutamiseks, kuid neid pääsevad kasutama vaid teemaga seotud uurijad (uurimuse läbiviija, juhendaja, teine sõltumatu kodeerija, mõni teine seotud uurija-teadustöö tegija). Osalejate nime ei avalikustata mitte kellegi peale uurimuse läbiviija, kuid kogutud hinnangud lubatakse eelpoolnimetatud teadlastel konfidentsiaalselt kasutada (analüüsida ja kontrollida).

Kui peaks tekkima vajadus ja võimalus arendada nende piltide baasil välja teaduslikuks kasutamiseks representatiivsem Eesti nägude pildipank, pöördun Teie pildi kaasamise jaoks loa saamiseks Teie poole uuesti.

Kõigile soovijatele antakse tagasisidet uuringu üldtulemuste näol.

Uuritavapoolne kinnitus

Töö tulemustest rääkides võib vaja minna illustratiivset materjali, milleks on mõistlik kasutada uurimuses kasutatud või väljajäänud pilte. Kas mõni neist piltidest võiks olla Teie pilt?

Mina, annan käesolevaga loa kasutada minu pilti Tartu Ülikooli psühholoogia instituudis läbi viidavas atraktiivsushinnangute, enesehinnangu ning suhtlemisaltiduse vaheliste seoste uuringus. Luban / ei luba minu poolt väljavalitud pilte kasutada uurimuse tutvustamisel. Mind on teavitatud minu õigustest ning pildi kasutamise korrast. Kinnitan oma nõusolekut allkirjaga.

Uuritava allkiri:

.....

Kuupäev: __ . __ . 2011

Uuritavale informatsiooni andnud isiku allkiri: